

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 366

Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce

Redaktorzy naukowi
Andrzej Kaleta
Krystyna Moszkowicz
Letycja Sołoducho-Pelc

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-403-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	13
Anna Adamik: Problemy rozwoju organizacji i ich potencjału zasobowego w praktyce branży usług badawczo-rozwojowych sektora wysokich technologii.....	15
Grażyna Aniszewska: Kultura organizacyjna przedsiębiorstw produkcyjnych w Polsce – hipotezy badawcze.....	28
Bogusław Bembenek: Internacjonalizacja jako sposób wzmacniania konkurencyjności klastra	37
Katarzyna Boczkowska, Konrad Niziolek: Strategie bezpieczeństwa i higieny pracy w aspekcie działalności podmiotów gospodarczych.....	49
Katarzyna Bratnicka: Strategic entrepreneurship and firm performance – restoring the role of task environment	59
Paweł Cabała: Analiza czynników ryzyka w zarządzaniu rozwojem organizacji.....	68
Wojciech Czakon, Wojciech Machel: Strategie kooperacji w sektorze hi-tech: przywilej czy konieczność?	78
Maciej Czarnecki, Magdalena Rajchelt: Luka w kompetencjach społecznych głównego zarządzającego jako bariera w przezwycięzeniu kryzysu kontroli – studium przypadku.....	88
Janusz Czekał, Marek Ćwiklicki: Zrównoważona karta wyników w strukturze systemu zadaniowego	99
Wojciech Dyduch: Twórcza strategia jako podstawa dla pobudzania innowacyjności i przedsiębiorczości	108
Sylwia Dziedzic: Nowe podejście do tworzenia krajowych i regionalnych strategii innowacji – koncepcja inteligentnej specjalizacji (RIS3).....	119
Sylwia Dziedzic, Leszek Woźniak, Maciej Chrzanowski: Współczesne wyzwania i uwarunkowania zrównoważonego rozwoju branży lotniczej	129
Sylwia Flaszewska, Iwona Staniec: Przedsiębiorczość technologiczna pod znakiem ryzyka.....	142
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Znaczenie strategii proekologicznych w kontekście budowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw	152
Jarosław Ignacy: Wybrane problemy formułowania i realizacji celów strategicznych przedsiębiorstw w świetle badań empirycznych	163
Marek Jabłoński: Wybrane aspekty niesprawności w motywowaniu pracowników w świetle badań empirycznych.....	174
Krzysztof Janasz, Joanna Wiśniewska: Strategie innowacyjne organizacji ..	184

Elżbieta Janczyk-Strzała: O koncepcji zarządzania kapitałem intelektualnym uczelni.....	194
Szymon Jopkiewicz: Rola zaangażowania w podnoszenie efektywności zarządzania organizacjami sektora zdrowia przy wykorzystaniu MSC (<i>Mission Oriented Scorecard</i>).....	202
Andrzej Kaleta: Strategia ekspansji czy stabilizacji?.....	212
Marek Kalinowski, Emilia Dobrowolska: Współpraca pomimo rywalizacji na przykładzie przedsiębiorstw projektujących gry szkoleniowe.....	225
Jarosław Karpacz: Oportunizm w relacjach międzyorganizacyjnych w teorii i praktyce	236
Patrycja Klimas: Znaczenie współdziałania międzyorganizacyjnego dla innowacyjności organizacyjnej – perspektywa empiryczna	248
Izabela Konieczna: Znaczenie ogólnych zasobów organizacji dla spółdzielni mleczarskich z województwa świętokrzyskiego	258
Joanna Korpus: Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw w świetle koncepcji tworzenia wartości wspólnej.....	269
Piotr Mateusz Kuczyński: Kwestie społeczno-kulturowe w ujęciu militarnych koncepcji strategii	278
Krzysztof Kud: Strategie zapewniania bezpieczeństwa powodziowego realizowane w gminach doliny Sanu	288
Monika Kulikowska-Pawlak: Archetypy politykowania organizacyjnego ...	299
Paweł Łukasik: Model zależności między celami organizacji, organizacyjnym uczeniem się i komunikacją w kontekście zarządzania strategicznego	308
Natalia Mańkowska: Organizacja publiczna w społeczeństwie informacyjnym – wybrane aspekty	317
Zbigniew Matyjas: Liczebność rad nadzorczych a strategie na poziomie korporacji polskich spółek publicznych.....	326
Czesław Mesjasz: Nieprzewidywalność środowiska współczesnych organizacji.....	336
Lech Miklaszewski: Nepotyzm w przedsiębiorstwie rodzinnym na przykładzie firmy inwestycyjnej.....	347
Krystyna Janina Moszkowicz: Problemy wdrażania strategii w przedsiębiorstwach.....	358
Mieczysław Moszkowicz: Wiedza i wzrost przedsiębiorstwa.....	366
Konrad Niziołek, Katarzyna Boczkowska: Wybrane elementy strategii bezpieczeństwa pracy w przedsiębiorstwie – wyniki badań organizacji regionu dolnośląskiego	373
Bogdan Nogalski, Przemysław Niewiadomski: Renta ekonomiczna jako warunek strategii implementacji wyrobu gotowego i determinanta elastycznego wytwórcy	381
Jadwiga Nycz-Wróbel: Ochrona środowiska jako strategiczny czynnik rozwoju organizacji.....	395

Żanna Popławska, Andrzej Limański, Ireneusz Drabik: Zmiany w zarządzaniu strategicznym przez stosowanie koncepcji foresight	405
Krystyna Poznańska, Artur Marczak: Planowanie zasobów przedsiębiorstwa (ERP) w chmurze obliczeniowej – korzyści ekonomiczne dla małych i średnich przedsiębiorstw	413
Joanna Radomska: Zawartość strategii jako czynnik utrudniający jej implementację	429
Agnieszka Rak: Strategie kreowania wizerunku organizacji sportowej	439
Krzysztof Safin: Strategie i praktyki sukcesyjne polskich przedsiębiorstw rodzimnych	449
Maja Sajdak: Przywództwo strategiczne jako wyzwanie dla współczesnych przedsiębiorstw	460
Letycja Soloducho-Pelc: Koncepcja i wdrażanie strategii w małych, średnich i dużych przedsiębiorstwach	470
Agnieszka Sopińska: Profil kluczowych zasobów MŚP działających na rynku polskim i jego ocena w świetle badań	485
Adam Stabryła: Metodyka badania zdolności rozwojowej przedsiębiorstwa	495
Ewa Stańczyk-Hugiet, Katarzyna Piórkowska, Sylwia Stańczyk: Selekcja rutyn – perspektywa wewnątrzorganizacyjna	505
Jacek Strojny: Nowe podejście do zarządzania strategicznego w samorządzie terytorialnym	514
Katarzyna Szymańska: Otwarta kultura organizacyjna a innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw	526
Ewelina Trubisz: Strategie uniku na pierwotnym rynku mieszkaniowym	535
Rafał Trzaska: Identyfikacja modelu tworzenia wartości w sieci na przykładzie Forum Edukacji Biznesowej	544
Elżbieta Urbanowska-Sojkin: Zarządzanie ryzykiem wobec wyzwań z otoczenia	560
Anna Walecka: Przygotowanie pracowników na kryzys – wybrane wnioski z badań	572
Anna Witek-Crabb: Trwałość rozwoju organizacji jako jeden z tzw. zawiłych problemów zarządzania	582
Przemysław Wolczek: Pięć kluczowych problemów wdrażania strategii w świetle wyników badań empirycznych	593
Marian Woźniak: Przedsiębiorczość turystyczna kierunkiem rozwoju atrakcyjnych krajobrazowo gmin wiejskich	605
Leszek Woźniak, Sylwia Dziedzic, Maciej Chrzanowski: Ekoinnowacje jako element nowego paradygmatu w europejskich i regionalnych dokumentach strategicznych	618
Anna Wójcik-Karpacz: Zaufanie w relacjach międzyorganizacyjnych: substitucja i komplementarność	630

Dariusz Wyrwa: Innowacje w konkurencyjnych strategiach przedsiębiorstw z województwa podkarpackiego.....	642
Czesław Zając: Problemy tworzenia i wdrażania strategii personalnej w grupach kapitałowych na przykładzie IMPEL SA.....	653
Agnieszka Zakrzewska-Bielawska: Dlaczego firmy chcą koopetytować? Motywy współpracy konkurencyjnej przedsiębiorstw sektora <i>high-tech</i>	660
Małgorzata Załęska: Outsourcing zarządzania należnościami.....	671
Przemysław Zbierowski, Mariusz Bratnicki: Corporate social performance as a indicator of success in Positive Organizational Scholarship view	689
Bożydar Ziółkowski: Planowanie strategiczne z wykorzystaniem metody foresight – standaryzowana identyfikacja uwarunkowań innowacyjności w kontekście zrównoważonego rozwoju regionu.....	698

Summaries

Anna Adamik: Problems of organizations development and their resource potential in practice of R&D services industries of High Technology sector.....	27
Grażyna Aniszewska: Organizational culture of manufacturing companies in Poland – research hypotheses	36
Bogusław Bembek: Internationalization as a way of strengthening the competitiveness of cluster.....	48
Katarzyna Boczkowska, Konrad Niziolek: Strategy of health and safety at work – aspects of business companies.....	58
Katarzyna Bratnicka: Przedsiębiorczość strategiczna i efektywność przedsiębiorstwa – przywrócenie roli otoczenia zadaniowego	67
Paweł Cabała: Risk factors analysis in managing the development of an organization	77
Wojciech Czakon, Wojciech Machel: Coopetition strategies in Hi-Tech sector: privilege or necessity?.....	87
Maciej Czarnecki, Magdalena Rajchelt: Gap in social competences of the chairman as a barrier in overcoming the control crisis – case study	98
Janusz Czekaj, Marek Ćwiklicki: Balanced Scorecard within the tasks system's structure.....	107
Wojciech Dyduch: Creative strategy as a basis for stimulating innovativeness and entrepreneurship.....	118
Sylvia Dziedzic: Changes in the approach to the creation of national and regional innovation strategies – RIS3 conception	128
Sylvia Dziedzic, Leszek Woźniak, Maciej Chrzanowski: Modern challenges and conditions of sustainable development of aviation industry.....	141

Sylvia Flaszewska, Iwona Staniec: Technology entrepreneurship marked by risk	151
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: The importance of environmental strategies in the context of building the competitive advantage of enterprises	162
Jarosław Ignacy: Selected problems in the formulation and implementation of corporate strategic objectives in the light of empirical research	173
Marek Jabłoński: Selected aspects of inefficiencies in motivating employees in the light empirical research.....	183
Krzysztof Janasz, Joanna Wiśniewska: Innovative strategies of organizations.....	193
Elżbieta Janczyk-Strzała: About the concept of intellectual capital management in higher education institutions (HEIs).....	201
Szymon Jopkiewicz: The role of involvement in improving the efficiency of the management by health sector organizations using MSC (Mission Oriented Scorecard).....	211
Andrzej Kaleta: The strategy of expansion or stabilization?.....	224
Marek Kalinowski, Emilia Dobrowolska: Cooperation despite competition: the case of firms creating training games	235
Jarosław Karpacz: Opportunism in interorganizational relationships in theory and practice.....	247
Patrycja Klimas: Significance of interorganizational cooperation for organizational innovativeness – an empirical perspective.....	257
Izabela Konieczna: The importance of general resources for dairy cooperatives from the Świętokrzyskie Voivodeship.....	268
Joanna Korpus: Mergers and acquisitions as presented by means of the idea of Creating Shared Value	277
Piotr Mateusz Kuczyński: Social and cultural aspects from military strategies concepts perspective	287
Krzysztof Kud: Strategies for providing flood protection implemented in the municipalities of San valley.....	298
Monika Kulikowska-Pawlak: Organizational politicking archetypes	307
Paweł Łukasik: The model of relationships between organization's goals, organizational learning and communication in the context of strategic management.....	316
Natalia Mańkowska: Public organization in information society – chosen aspects.....	325
Zbigniew Matyjas: The supervisory board size and corporate-level strategies of Polish listed companies	335
Czesław Mesjasz: Unpredictability of the environment of modern organizations.....	346
Lech Miklaszewski: Nepotism in the family company. Case study of the investment company	357

Krystyna Janina Moszkowicz: Problems of strategy implementation in enterprises	365
Mieczysław Moszkowicz: Knowledge and development of the company	372
Konrad Niziolek, Katarzyna Boczkowska: Chosen elements of work security strategies in an organization – research results of organizations of Lower Silesia region	380
Bogdan Nogalski, Przemysław Niewiadomski: Economic rent as a condition of implementation strategy of a finished product and a determinant of a flexible manufacturer	394
Jadwiga Nycz-Wróbel: Environmental protection as a strategic factor in the development of organization	404
Żanna Popławska, Andrzej Limański, Ireneusz Drabik: Changes in strategic management by using Foresight concept	412
Krystyna Poznańska, Artur Marczak: Enterprises Resource Planning (ERP) in cloud computing – advantages for small and medium-sized enterprises... ..	428
Joanna Radomska: Content of the strategy as a factor making its implementation more difficult	438
Agnieszka Rak: Strategies of sport organization image creation	448
Krzysztof Safin: Strategies and succession practices of Polish family enterprises	459
Maja Sajdak: Strategic leadership as a challenge for modern companies	469
Letycja Sołoducho-Pelc: The concept of strategy implementation in medium-sized and large enterprises	483
Agnieszka Sopińska: The profile of key resources of SME operating on the Polish market and its evaluation in the light of research	494
Adam Stabryła: Methods of analysing company's development potential	504
Ewa Stańczyk-Hugiet, Katarzyna Piórkowska, Sylwia Stańczyk: Routines' selection – intraorganizational perspective	513
Jacek Strojny: New approach to the strategic management in local government	525
Katarzyna Szymańska: Open organizational culture vs. innovation of small and medium-sized enterprises	534
Ewelina Trubisz: Dodge strategies on the original housing market	543
Rafał Trzaska: Identification of value creation model in the network on the example of Business Competencies Forum	559
Elżbieta Urbanowska-Sojkin: Risk management in the face of environmental challenges	571
Anna Walecka: Preparing employees for a crisis – chosen conclusions from the research	581
Anna Witek-Crabb: Sustainability of organizational development as a wicked problem of business management	592

Przemysław Wolczek: Five key problems of strategy implementation – empirical research results	604
Marian Woźniak: Tourist entrepreneurship as the direction of the development of landscape attractive rural communities	617
Leszek Woźniak, Sylwia Dzedzic, Maciej Chrzanowski: Eco-innovation as a new paradigm in European and regional strategic documents	629
Anna Wójcik-Karpacz: Trust in interorganizational relationships: substitutes and complementarity	641
Dariusz Wyrwa: Innovations in competitive strategies of enterprises from Subcarpathian Voivodeship.....	652
Czesław Zajac: Problems of creating and implementing of personnel strategy in capital groups on the example of Impel S.A.	659
Agnieszka Zakrzewska-Bielawska: Why do companies want to cooperate with rivals? Motives of coepetition in high-tech enterprises.....	670
Małgorzata Załęska: Outsourcing of receivables management.....	688
Przemysław Zbierowski, Mariusz Bratnicki: Społeczna odpowiedzialność biznesu jako wskaźnik sukcesu w perspektywie pozytywnej teorii organizacji.....	697
Bożydar Ziółkowski: Strategic planning by means of foresight – standardized identification of innovativeness determinants in the context of sustainable development of a region	704

Leszek Woźniak, Sylwia Dziedzic, Maciej Chrzanowski

Politechnika Rzeszowska

e-mails: lwozniak@prz.edu.pl; dziedzic@prz.edu.pl; mc@prz.edu.pl

EKOINNOWACJE JAKO ELEMENT NOWEGO PARADYGMATU W EUROPEJSKICH I REGIONALNYCH DOKUMENTACH STRATEGICZNYCH

Streszczenie: Celem pracy jest analiza strategicznych dokumentów rozwojowych Unii Europejskiej przez pryzmat ekoinnowacyjności jako jednego z kluczowych kierunków unowocześniania gospodarek i społeczeństw. Celem pracy była także analiza zrozumienia i poziomu ekoinnowacyjności w regionie. W pracy analizie typu *deskresearch* poddano zagadnienia dotyczące obecności pojęcia ekoinnowacji w europejskich i regionalnych dokumentach strategicznych. Badania własne metodą ankietową wykonane w 2013 roku objęły celowo wybrane małe i średnie przedsiębiorstwa, które w latach 2005-2013 korzystały z funduszy unijnych. Badaniami objęto 150 respondentów. Wyniki badań są zbieżne z negatywną europejską oceną dotyczącą ekoinnowacyjności polskiej gospodarki.

Słowa kluczowe: zarządzanie w gospodarce i w regionie, strategie innowacji, ekoinnowacje.

DOI: 10.15611/pn.2014.366.58

1. Wstęp

Zasady funkcjonowania współczesnych społeczeństw i gospodarek muszą ulec zasadniczej zmianie. Decydują o tym zarówno negatywne zmiany środowiskowe, jak i pogłębiające się problemy społeczne, także w krajach Unii Europejskiej. Oznacza to również konieczność kreowania i zastosowania zupełnie nowych mechanizmów kształtowania otaczającej rzeczywistości. Punktem wyjścia nowego rozumowania i działania powinno być przekonanie, że nie każdy wzrost jest dla człowieka korzystny. Zadanie to jest niezmiernie trudne, bowiem rzeczywistość gospodarcza i społeczna jest wyjątkowo skomplikowana – w skali zarówno globalnej, jak i regionalnej. Nie udało się do tej pory stworzyć w pełni skutecznych mechanizmów współdziałania i współodpowiedzialności, w skali globalnej uznawane jest to nawet za niemożliwe.

Zasady zrównoważonego rozwoju mogą być realizowane m.in. poprzez poszukiwanie ekoinnowacyjnych rozwiązań. Nowoczesna gospodarka, do miana jakiej

pretenduje Unia Europejska, o czym świadczą zapisy w jej strategicznych dokumentach, to zupełnie inny model rozwoju, promujący narodziny świadomej przedsiębiorczości znajdującej potwierdzenie w logicznie uzasadnionych i wspieranych decyzjach globalnych, krajowych i regionalnych¹.

Paradygmatem rozwoju dla perspektywy do 2020 roku stał się zielony wzrost (rozwój), wspieranie biogospodarki, a skutecznym instrumentem wdrażania rozwoju zrównoważonego ekoinnowacje.

Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, zużycia energii (gospodarka niskoemisyjna), wykorzystanie surowców biodegradowalnych, ograniczenie albo całkowita eliminacja np. syntetycznych barwników czy konserwantów dodawanych do produktów żywnościowych to podstawowe zasady funkcjonowania niektórych współczesnych przedsiębiorstw².

2. Istota i pojęcie ekoinnowacji i ekoinnowacyjności oraz ich usytuowanie w dokumentach strategicznych Unii Europejskiej

Myślenie i działanie kategoriami ekoinnowacji nie jest postępowaniem doraźnym, nosi cechy przemyślanego zarządzania strategicznego.

Istnieje bardzo bogata literatura definiująca pojęcie innowacji i ich rodzajów. Jednak dla celów badawczych, statystycznych oraz w celu ujednolicenia rozumienia istotnych zagadnień pojęcie innowacyjności w Unii Europejskiej jasno precyzuje podręcznik Oslo Manual. Definiuje innowację jako: wdrożenie nowego lub istotnie ulepszanego produktu (wyrobu lub usługi), nowego lub istotnie ulepszanego procesu, nowej metody marketingu lub nowej metody organizacji w zakresie praktyk biznesowych, organizacji miejsca pracy bądź relacji ze środowiskiem zewnętrznym. Produkty (techniczne, organizacyjne i marketingowe) są innowacjami, jeśli są nowe lub istotnie ulepszone przynajmniej z punktu widzenia wdrażającego je przedsiębiorstwa. Kolejną cechą innowacji jest to, że zostały one wdrożone³.

Zupełnie inaczej wygląda kwestia pojęcia ekoinnowacji. W wielu publikacjach autorzy dowodzą, iż dodanie w odpowiednich miejscach przedrostka eko- do powyższej definicji nie precyzuje tego, czym są i czym powinny być ekoinnowacje⁴.

OECD podkreśla, iż definicja innowacji wpisuje się w pełni w definicję ekoinnowacji, jednak jedynie pod warunkiem jej rozszerzenia o dwa aspekty⁵:

¹ L. Woźniak, B. Ziółkowski, A. Warmińska, S. Dziedzic, *Przewodnik ekoinnowacji. Diagnoza trendów i dobre praktyki*, Ministerstwo Gospodarki, Rzeszów 2008, s. 9.

² L. Woźniak, J. Strojny, E. Wojnicka, *Natura i uwarunkowania innowacji*, [w:] *Ekoinnowacje w praktyce funkcjonowania MSP*, PARP, Warszawa 2010, s. 9.

³ E. Stawarz, G. Niedbalska, *Innowacje*, [w:] K.B. Materniak, *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, PARP, Warszawa 2008, s. 142.

⁴ L. Woźniak, S. Dziedzic, M. Woźniak, K. Kud, *Cele i zasady wdrażania ekoinnowacji w zarządzaniu firmą i rozwojem regionu*, Wydawnictwa Polskiego Związku Niewidomych, Rzeszów 2011, s. 5.

⁵ OECD, *Sustainable Manufacturing and Eco-Innovation. Framework, Practices and Measurement*, <http://www.oecd.org/sti/inno/43423689.pdf> (26.06.2014) s.13.

- jest to innowacja, która odzwierciedla koncepcję wyraźnego nacisku na zmniejszenie wpływu na środowisko, w sytuacji gdy taki efekt może się pojawić bądź nie;
- nie ogranicza się do innowacyjności produktów, procesów, metod marketingowych i metod organizacyjnych, ale obejmuje również innowacje w strukturach społecznych i instytucjonalnych.

Podstawową jednak i w pełni precyzującą zagadnienie definicję eko-innowacji podają M. Carley i P. Spapens. Definiują ją jako: zamierzone postępowanie cechujące się przedsiębiorczością, obejmujące etap projektowania produktu i zintegrowane zarządzanie nim w ciągu jego cyklu życia, które przyczynia się do proekologicznego unowocześnienia społeczeństw epoki przemysłowej, dzięki uwzględnieniu problemów ekologicznych przy opracowywaniu produktów i związanych z nim procesów. Eko-innowacje prowadzą do zintegrowanych rozwiązań mających na celu zmniejszenie nakładów zasobów i energii, jednocześnie podnosząc jakość produktów lub usługi. Innowacja technologiczna jest jednym ze sposobów eko-innowacji⁶. Eko-innowacje prowadzą również do wyeliminowania lub zmniejszenia użycia związków toksycznych w całym cyklu życia produktów⁷.

R. Kemp i P. Pearson definiują z kolei eko-innowację jako: produkcję i eksploatację produktu, proces produkcyjny, usługi lub zarządzanie, będące nowością w organizacji, które redukuje ryzyka środowiskowe, zanieczyszczenie i inne negatywne skutki wykorzystania zasobów w porównaniu do rozwiązań alternatywnych⁸. Autorzy proponują również typologię eko-innowacji, wymieniając: technologie środowiskowe, innowacje organizacyjne, zielone innowacje systemowe i produktowe.

Eko-innowacje są swego rodzaju odpowiedzią na obecną sytuację społeczną, ekologiczną i ekonomiczną świata, próbą jej naprawy.

U podstaw eko-innowacyjności i eko-innowacji leżą więc⁹:

- zmiana myślenia z dotychczasowego na przyszłościowe, w którym troska o ekosystem i środowisko będzie podstawą kreowania nowych rozwiązań (produktów, procesów, systemów itd.);
- myślenie kategoriami cyklu życia produktu „od kołyski do kołyski”, czyli przyjęcie założenia już na etapie projektowania, że nawet całkowite wykorzystanie, zużycie produktu nie oznacza powstania odpadu, a jedynie użytecznego w dalszych cyklach produkcji surowca;
- eko-innowacyjność oznacza wybór najbardziej bezpiecznych dla środowiska i społeczeństwa rozwiązań i zastąpienie nimi tych, które powszechnie znamy;

⁶ M. Carley, P. Spapens, *Dzielenie się światem*, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Białystok-Warszawa 2000, s. 157.

⁷ L. Woźniak, S. Dziedzic, M. Woźniak, K. Kud, *Cele i zasady...*, s. 13.

⁸ R. Kemp, P. Pearson, *Final report MEI project about measuring ecoinnovation*, <http://www.oecd.org/env/consumption-innovation/43960830.pdf> (26.06.2014) s. 7.

⁹ L. Woźniak, S. Dziedzic, M. Woźniak, K. Kud, *Cele i zasady...*, s. 5.

- ekoinnowacyjność jest wyrazem unijnej polityki przezorności. Nie pozwala na podejmowanie (szczególnie na etapie projektowania) działań ryzykownych i niesprawdzonych;
- ekoinnowacja produktowa to rozwiązanie w pełni poddające się recyklingowi (pozbawione elementów groźnych dla środowiska lub zdrowia człowieka) lub produkt w pełni ulegający biodegradacji;
- ekoinnowacyjne myślenie oznacza także tworzenie związków (współpracy), bardzo często synergistycznych, w miejsce dotychczas gloryfikowanej konkurencji.

Ekoinnowacje mogą i powinny zmieniać świat na lepszy, zgodnie z podstawowymi założeniami przedstawionymi w *Komunikacie Komisji EUROPA2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*¹⁰, jakimi są rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu.

Najczęściej spotykana klasyfikacja ekoinnowacji obejmuje następujące ich rodzaje¹¹:

- ekoinnowacje technologiczne, w obrębie produktów oraz procesów produkcji;
- ekoinnowacje społeczne, np. zachowanie czy nawyki konsumenckie;
- ekoinnowacje organizacyjne, np. ekoaudyty;
- ekoinnowacje instytucjonalne, np. platformy współpracy, nieformalne grupy czy sieci powołane w celu zajmowania się kwestiami środowiskowymi.

W praktyce najczęściej te ekoinnowacje łączą się ze sobą, zmierzają bowiem do jasno określonego, strategicznego celu.

M. Carley i P. Spapens podają argumenty przemawiające bezpośrednio za ekoinnowacjami. Należą do nich¹²:

- mniej zanieczyszczeń i odpadów,
- lepsza jakość życia,
- sprawiedliwość społeczna i miejsca pracy,
- konkurencyjność,
- atrakcyjność rynkowa i korzyści dla biznesu,
- rentowność,
- mniejsze ryzyko,
- efektywne wykorzystanie ograniczonego kapitału rozwojowego,
- bezpieczeństwo międzynarodowe.

W literaturze wymienia się również 6 strategii ekoinnowacji¹³:

1. Koncentrowanie się na zapobieganiu.

¹⁰ *Komunikat Komisji Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010, s. 1-38.

¹¹ L. Woźniak, B. Ziółkowski, A. Warmińska, S. Dziedzic, *Przewodnik ekoinnowacji...*, s. 11.

¹² M. Carley, P. Spapens, wyd. cyt., s. 159-160.

¹³ C. Ryan, *Digital Eco-Sense: Sustainability and ICT—A New Terrain for Innovation*, http://www.eco-sense.info/source/Digital_EcoSense.pdf (26.06.2014), s. 29.

2. Zachowanie i odtwarzanie „naturalnego kapitału”.
3. Myślenie w kategoriach cyklu życia.
4. Zwiększenie efektywności ekologicznej.
5. Dekarbonizacja i dematerializacja gospodarki.
6. Skupienie na projektowaniu produktów i usług dodatkowych.

Idea koncentrowania się na zapobieganiu zanieczyszczeniom środowiska naturalnego jest kwestią kluczową współczesnych przedsiębiorstw, chcących rozwijać się w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju i kreowania ekoinnowacji. Zapobieganie emisji zanieczyszczeń do środowiska bądź transformacja ich w mniej szkodliwe formy, kontrola emisji wszelkich zanieczyszczeń na wszystkich etapach cyklu produkcji oraz na wszystkich płaszczyznach działalności przedsiębiorstw stają się nieodłącznymi zasadami działalności, zgodnymi ze strategicznymi wskazaniem rozwoju Unii Europejskiej, ale i oczywistymi wnioskami nasuwającymi się z obserwacji obecnej sytuacji społecznej, ekonomicznej i ekologicznej świata. Zachowanie i odtwarzanie naturalnego kapitału wynika bezpośrednio z koncepcji rozwoju zrównoważonego i szczególnie opisywane było w pracach¹⁴ przedstawiających ideę naturalnego kapitalizmu. W skład jego wchodzi cztery rodzaje kapitału: finansowy, produkcyjny, ludzki i naturalny. To ten ostatni jest szczególnie wart uwagi w kontekście kreowania ekoinnowacji i działania na płaszczyźnie działalności gospodarczej w pełni wpisującej się w koncepcje rozwoju trwałego i zrównoważonego¹⁵. Myślenie w kategoriach cyklu życia (będące jedną ze strategii ekoinnowacji) oznacza świadome wydobywanie surowców potrzebnych do przemysłu, ich przetwarzanie i kontrolę odpadów produkcyjnych i ponowne ich wykorzystanie na wszystkich etapach cyklu życia produktu. To idea tworzenia produktów „od kołyski do kołyski”¹⁶, umożliwiająca kontrolę i wykorzystanie produktów do ponownej obróbki również w sytuacji ich funkcjonalnego zużycia. Ważnym argumentem jest również ten mówiący o absolutnej nieefektywności modelu produkcja-konsumpcja-usuwanie jako nieskutecznego z punktu widzenia ekosystemu, z którego materiały do produkcji są pobierane. Ekowydajność (jako kolejna strategia kreowania ekoinnowacji) zwraca na to szczególną uwagę i przywołuje koncepcję produkcji zrównoważonej. Koncepcja ta kładzie nacisk na: redukcję materiałochłonności produktów i usług, zmniejszenie ich energochłonności oraz zmniejszenie toksycznej dyspersji, zwiększenie recyklingu materiałów oraz ponownego wykorzystania wszelkich komponentów, maksymalizację wykorzystania odnawialnych źródeł energii, przedłużanie żywotności produktów oraz zwiększanie intensywności użytkowania zarówno produktów, jak i usług. Kolejnymi strategiami proponowanymi przez C. Ryan¹⁷ jest dekarbonizacja i dema-

¹⁴ P. Hawkin, A. Lovins, H.L. Lovins, *Natural capitalism – the next industrial revolution*, Little, Brown and Co, Boston 1999, s. 1-396.

¹⁵ Tamże, s. 1-396.

¹⁶ M. Braungard, W. McDonough, *Cradle to cradle, Remaking the Way We Make Things*, North Point Press, United States 2002, 1-193.

¹⁷ C. Ryan, wyd. cyt., s. 29.

terializacja gospodarki, a więc redukcja emisji dwutlenku węgla wynikająca z procesów produkcyjnych i użytkowania produktów oraz świadome używanie materiałów (co jest odwołaniem do tzw. strategii niezbędnych) oraz projektowanie produktów zgodnych z ideami zrównoważonego rozwoju i kreacji ekoinnowacji.

Takie działania nie są dzisiaj tylko efektem świadomości ekologicznej przedsiębiorców, wiele z nich wymuszanych jest przez odpowiednio kształtowane przepisy prawne, w Unii Europejskiej służące zrealizowaniu celów strategicznych i będące kontynuacją zapisów wielu ramowych dyrektyw i rozporządzeń.

Innowacyjność (i ekoinnowacyjność) niejednokrotnie może być dziełem przypadku, jednak współcześnie trudno byłoby opierać przyszłość nawet niewielkiego przedsiębiorstwa wyłącznie na czynnikach *stricte* losowych, przypadkowych, intuicyjnych. Stąd konieczne jest świadome zarządzanie ukierunkowane na wzrost innowacyjności przedsiębiorstw oraz umożliwiające przeprowadzanie procesów innowacyjnych w sposób ciągły. Należy jednak wziąć pod uwagę dwie podstawowe kwestie w kontekście odniesienia się do wymienionych postulatów: należy określić, w jaki sposób tworzyć i realizować strategię przedsiębiorstwa w sytuacji dynamicznie zmieniających się warunków otoczenia, oraz przyjąć partnerski styl zarządzania¹⁸. Przyjęcie partnerskiego stylu zarządzania jest kluczowym czynnikiem determinującym innowacyjność przedsiębiorstw. Jest nim kultura organizacyjna, a więc przyjęty (zaakceptowany zarówno przez przedsiębiorców, jak i pracowników) sposób myślenia i działania¹⁹. Partnerski styl zarządzania można interpretować znacznie szerzej, także w odniesieniu do otoczenia zewnętrznego organizacji, choćby poprzez kreowanie rzeczywistej (a więc nie tylko dotyczącej kształtowania wizerunku) odpowiedzialności społecznej i ekologicznej organizacji.

Powszechnie uważa się, iż wszelkie przejawy innowacyjności wiążą się z ogromnymi nakładami finansowymi. Jednak innowacje są również procesem kreatywnego i przyszłościowego myślenia, w wyniku którego następuje proces identyfikacji drzemiących w danym środowisku rezerw, bez konieczności ponoszenia znacznych nakładów finansowych. Największą barierą postępu społecznego, jak również ekologicznego jest bariera w mentalności ludzkiej, która może hamować przedsięwzięcia innowacyjne wykraczające poza stereotyp panujący w danym społeczeństwie lub w organizacji²⁰.

W praktyce trudno byłoby jednak liczyć tylko na świadomość społeczną i ekologiczną przedsiębiorców, a tym bardziej na ich altruizm, które szczególnie w globalnych korporacjach nie funkcjonują. Zmiany muszą być przyspieszane i wymagane przez odpowiednie przepisy prawne i kształtowane mechanizmy ekonomiczne.

¹⁸ L. Woźniak, J. Strojny, E. Wojnicka, *Natura i uwarunkowania...*, s. 45-46.

¹⁹ E. Jacques, *The Changing Culture of a Factory*, Tavistock, London 1951, s. 251.

²⁰ L. Woźniak, S. Dziedzic, K. Kud, *Ekoinnowacyjność w regionalnej strategii innowacji województwa podkarpackiego na lata 2005-2013* [w:] *Innowacyjność sektora MŚP, Małopolska i Podkarpackie*, Wyższa Szkoła Zarządzania w Rzeszowie, Kraków-Rzeszów 2005, s. 243.

2.1. Ekoinnowacje w dokumentach strategicznych Unii Europejskiej

Zdefiniowana jeszcze w Strategii Lizbońskiej myśl strategiczna Unii Europejskiej zakładała promocję kreatywności i innowacyjności, opartą na wykorzystaniu silnie finansowanej nauki (zarówno przez rządy, jak i środki prywatne) oraz na skutecznej promocji technik społeczeństwa informacyjnego. Inwestycję w wiedzę uznano niewątpliwie za najlepszą, a prawdopodobnie jedyną drogę, na której Unia Europejska może wspierać wzrost gospodarczy i tworzyć większą liczbę miejsc pracy, w tym wymagających wyższych kwalifikacji, a jednocześnie zapewniać postęp społeczny i równowagę środowiska naturalnego. Innymi słowy, jest to szansa dla Europy, aby wzmocnić swój model społeczny i gospodarczy²¹.

Wychodząc naprzeciw wymaganiom stawianym przez społeczeństwo, przedsiębiorców, jak również tym związanym z koniecznością ochrony środowiska, Unia Europejska uruchomiła wiele programów (o strategicznym charakterze), których zadaniem jest zarówno wsparcie, jak i promowanie ekoinnowacji. Realizacja tych działań znajduje swe odzwierciedlenie w Ramowym Programie na rzecz Konkurencyjności i Innowacji (CIP)²², skierowanym głównie do sektora MŚP. Niezwykle ważny z punktu widzenia rozwoju strategii wsparcia ekoinnowacji jest ETAP²³ (*Environmental Technology Action Plan*) – Plan działań w zakresie technologii środowiskowych, który jest swego rodzaju inicjatorem opracowywania konkretnych działań w państwach członkowskich UE. Zadania planu są bezpośrednio spójne z trzema obszarami ukazanymi w Strategii Lizbońskiej, a więc ekonomicznym, społecznym oraz środowiskowym.

Program ECAP²⁴ (*Environmental Compliance Assistance Program*) – Program wsparcia Zgodności Środowiskowej dla małych i średnich przedsiębiorstw, z kolei ma za zadanie stworzenie odpowiedniego systemu wsparcia właściwego przestrzegania i zastosowania ustawodawstwa UE w zakresie wykorzystania programów środowiskowych, w tym ekoinnowacji²⁵.

W najnowszych dokumentach strategicznych Unii Europejskiej dostrzec można zdecydowany, bardziej przemyślany i szczegółowo zaplanowany i opisany krok w stronę zrównoważonego wzrostu.

U podstaw Komunikatu Komisji Europejskiej Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu z dnia 3 marca 2010 roku leżą trzy główne priorytety, które stają się wyznacznikiem

²¹ L. Woźniak, S. Dziedzic, M. Woźniak, K. Kud, *Cele i zasady...*, s. 67.

²² Komisja Europejska, *Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013)*, Bruksela 2005, s. 1-58.

²³ ETAP. *Environmental Technology Action Plan*, http://ec.europa.eu/environment/ecoap/pdfs/etap_action_plan.pdf (26.06.2014), s. 1-3.

²⁴ *Green Action Plan for SMEs: turning environmental challenges into business opportunities*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-766_en.pdf (26.06.2014), s. 1-2.

²⁵ L. Woźniak, S. Dziedzic, M. Woźniak, K. Kud, *Cele i zasady...*, s. 79.

rozwoju dla krajów europejskich w kolejnym planie finansowania Unii Europejskiej (2014-2020) oraz okresie realizacji polityki spójności. Są to²⁶:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Priorytety te są bezpośrednią odpowiedzią na globalne problemy (często niekontrolowany rozwój gospodarek konsumujących najwięcej surowców, produkujących jednocześnie najwięcej odpadów, prowadzący do nieodwracalnej degradacji środowiska naturalnego, rozwój technologii szkodliwych dla człowieka, transfer produkcji do krajów tańszych z punktu widzenia biznesu czy wreszcie systematycznie wzrastająca stopa bezrobocia w krajach europejskich). Idea rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu w Unii Europejskiej wynika bezpośrednio z chęci stworzenia skutecznych modeli i systemowych mechanizmów, pozwalających na całkowitą (bądź znaczną) niwelację wymienionych wyżej problemów w przyszłości. Podjęcie przemysłanych działań w imię realizacji tych trzech głównych filarów wynika również z realizacji podstawowego celu polityki Unii Europejskiej w ostatniej dekadzie i latach przyszłych, a więc budowania gospodarki opartej na innowacjach (w tym głównie ekoinnowacjach), jednocześnie odpornej na wstrząsy ekonomiczne.

Jednym ze szczególnie ważnych zapisów Strategii Europa 2020 jest stwierdzenie dotyczące budowania gospodarki opartej na idei rozwoju zrównoważonego: dzięki takiemu podejściu Europa będzie mogła prosperować w niskoemisyjnym świecie ograniczonych zasobów, jednocześnie zapobiegając degradacji środowiska, utracie bioróżnorodności i nie zrównoważonemu wykorzystywaniu zasobów. Działania te zwiększą również spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną²⁷.

W licznych strategicznych dokumentach Unii Europejskiej, opracowaniach i ekspertyzach rozwija się wyżej wymienione filary i ukazuje, w jaki sposób winny być realizowane. Propozycje legislacyjne dotyczące realizacji polityki spójności na lata 2014-2020 skupiają się między innymi na kwestii inteligentnych specjalizacji (*smart specialisation*), która ma być warunkiem wstępnym do korzystania z niektórych celów wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w latach 2014-2020.

2.2. Ekoinnowacje priorytetowym kierunkiem regionalnych strategii innowacji województwa podkarpackiego (dla perspektyw 2005-2013, 2014-2020)

Jednym z czynników wyraźnie podkreślanych w ostatniej dekadzie w Unii Europejskiej jest systematycznie pogłębiający się dystans innowacyjności gospodarek Unii

²⁶ Komunikat Komisji Europa..., s. 5.

²⁷ Tamże, s. 16.

w stosunku do gospodarek Stanów Zjednoczonych czy Japonii. Jednym z kluczowych elementów mających sprzyjać kreowaniu nowych rozwiązań były i są krajowe i regionalne dokumenty strategiczne, w tym strategie innowacji²⁸. Stały się one ważnymi instrumentami, służącymi rozwojowi innowacyjności w Polsce przez budowę regionalnych systemów innowacji.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2005-2013, przyjęta przez Sejmik Województwa Podkarpackiego w dniu 30 grudnia 2004 roku, stała się wówczas ważnym dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunek rozwoju regionu. Była bezpośrednią odpowiedzią na wymagania Unii Europejskiej dotyczące konieczności wypracowania dokumentów strategicznych mających pomóc wszystkim regionom Unii, a przez to krajom członkowskim, w podnoszeniu poziomu innowacyjności gospodarki²⁹. Stała się również swego rodzaju drogowskazem dla przedsiębiorstw i instytucji w kierunku budowy silnego ekonomicznie i ekologicznie regionu, opartego na innowacjach i ekoinnowacjach. Wyprzedziła o co najmniej kilka lat obowiązujące trendy dotyczące potrzeby budowania trwałego i zrównoważonego rozwoju poprzez kreowanie ekoinnowacji.

Wizją dokumentu była „ekologicznie zrównoważona, innowacyjna i konkurencyjna gospodarka – lider w kreowaniu ekoinnowacji”³⁰. Zawierała ona pewne ramy myślenia w ujętych w strategii trzech priorytetach:

- otwarta i efektywna sieć kreowania i wsparcia innowacyjności;
- zwiększenie potencjału instytucji edukacyjnych, naukowych i badawczo-rozwojowych regionu;
- wzmocnienie innowacyjnych firm w regionie i kreowanie nowych.

Priorytety *regionalnej strategii innowacji województwa podkarpackiego na lata 2005-2013*, jak i jej wizja i misja, cel generalny, cele strategiczne i operacyjne ukazują ekoinnowacje i symbiotyczną współpracę firm i instytucji z regionu (a więc postawy klastrowe) jako warunek konieczny trwałej przewagi konkurencyjnej regionu, zgodnej z filarami polityki Unii Europejskiej zawartymi w Strategii EUROPA 2020.

Aktualnym rozwinięciem idei ekoinnowacyjnego kierunku i modelu rozwoju gospodarki województwa podkarpackiego jest projekt *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*³¹.

²⁸ L. Woźniak, S. Dziedzic, *Ekoinnowacje jako priorytetowy kierunek Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego*, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2013, s. 95.

²⁹ Tamże, s. 7.

³⁰ A. Sobkowiak, L. Woźniak, T. Pasterz, M. Cierpień-Wolan, B. Trala, K. Drozd, S. Dziedzic, M. Woźniak, *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2005-2013*, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2004, s. 12.

³¹ *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) – projekt*, http://rsi.podkarpackie.pl/Aktualnosci/Documents/RSI_woj.%20podkarpackiego_2014-2020%20_Konsultacje%20spoceczne.pdf (26.06.2014), s. 1-73.

Wizją województwa podkarpackiego jest „ekologicznie i społecznie zrównoważona, innowacyjna i konkurencyjna gospodarka – lider w kreowaniu ekoinnowacji. Region najwyższej jakości życia”. Misją strategii to „wspieranie rozwoju innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki województwa, nastawionej na dobro społeczne i ochronę ekosystemu, jako bazy funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki. Wspieranie inteligentnych specjalizacji, inteligentnych obszarów aktywności, priorytetowych działań i technologii”. Ekoinnowacyjne rozwiązania w województwie podkarpackim zasadniczo powinny dotyczyć każdego obszaru działalności gospodarczej i społecznej, spośród celów zapisanych w projekcie Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego, które mają jednoznacznie ekoinnowacyjny charakter; można wymienić przykładowo³²: „zwiększenie udziału energii produkowanej z OZE w całości produkcji i wykorzystania energii; wzrost liczby budynków i innych obiektów, w których zastosowano zrównoważone i inteligentne rozwiązania technologiczne. Budownictwo pasywne, zeroenergetyczne i plusenergetyczne; rozwój inteligentnych sieci elektromagnetycznych (*smart grids*); rozwój ekoinnowacyjnych, profilowanych usług turystycznych; renaturyzacja piękna krajobrazu, w tym renaturyzacja rzek; wzrost udziału produkowanej żywności ekologicznej, regionalnej i tradycyjnej itd.”

3. Ekoinnowacyjność w opinii przedsiębiorców

W badaniach własnych, wykonanych w 2013 roku (metodą ankietową, poprzez dobór celowy podmiotów MŚP, które korzystały z dofinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego w perspektywie 2005-2013, a więc aktywnych w ubieganiu się o unijne środki finansowe), wykazano, że tylko ok. 24% (37 ze 150) badanych przedsiębiorców potrafiło w miarę poprawnie definiować (wybrać spośród przedstawionych propozycji) pojęcie ekoinnowacji, a jedynie 10% przedsiębiorców stwierdziło, że świadomie stara się kreować ekoinnowacyjne rozwiązania. Wśród barier kreowania i rozwijania ekoinnowacji przedsiębiorcy wskazywali przede wszystkim brak niezbędnych środków finansowych, ale także ograniczony dostęp do najnowszych rozwiązań z tego zakresu, które miałyby charakter rynkowy.

Tego typu wyniki nie są zaskoczeniem, ogólnie niski poziom ekoinnowacyjności polskich przedsiębiorstw znalazł odzwierciedlenie w badaniach dotyczących oceny wskaźników ekoinnowacyjności w całej Unii Europejskiej³³. W europejskim rankingu Polska uplasowała się w tym kontekście na przedostatniej pozycji. Podkreślono niskie nakłady na ekoinnowacje, niewielkie efekty promowania ekoinnowacji, w tym efekty środowiskowe, jak i społeczno-gospodarcze. Polska należy również do krajów, w których udział wydatków środków publicznych w wydatkach na badania i rozwój w sektorze środowiska i energii należy również do najniższych w Europie, a właśnie te sektory należą do głównych motorów postępu proekologicznego rozwoju gospodarek.

³² Tamże, s. 46-47.

³³ A. Szpor, A. Śniegocki, *Ekoinnowacje w Polsce. Stan obecny, bariery rozwoju, możliwości wsparcia*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2012, s. 9-10.

Cytowana wyżej publikacja zawiera również wyniki oceny ekoinnovazioneści przez przedsiębiorców. Za najważniejszy czynnik utrudniający wdrażanie rozwiązań ekoinnovazionecyjnych w przedsiębiorstwach uznano brak środków finansowych, a następnie zbyt wysokie koszty wdrożenia. Wśród czynników decydujących o podejmowaniu przez firmy działań na rzecz środowiska na pierwszym miejscu znalazła się odpowiedź dotycząca chęci obniżenia kosztów, następnie chęć poprawy stanu środowiska w okolicy funkcjonowania, a także poprawa wizerunku firmy³⁴.

W takiej sytuacji bardzo istotne w perspektywie 2014-2020 będzie wspieranie ekoinnovazionecyjności poprzez dokumenty strategiczne zarówno europejskie, jak i regionalne. W ten sposób zapisy Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) mogą odegrać bardzo istotną rolę w zniwelowaniu lub ograniczeniu podstawowej bariery kreowania ekoinnovazionecyjności, jaką jest brak funduszy na ich poszukiwanie i wdrażanie.

4. Podsumowanie

Wykonana analiza dotycząca ekoinnovazionecyjności i ekoinnovazionecji wykazała, że badane dokumenty strategiczne zarówno europejskie, jak i regionalne zawierają wiele zapisów nakierowanych na wspieranie ekoinnovazionecji. Pozwolą one na przeznaczenie znacznie większych środków (w myśl unijnej koncepcji inteligentnych specjalizacji regionu) na ekoinnovazionecyjną ścieżkę rozwoju. Ekoinnovazionecje odpowiadają na oczywistą zmianę paradygmatu rozwoju Unii, określanego słowami „zielony wzrost” i „biogospodarka”.

Ekoinnovazionecyjna świadomość przedsiębiorców w Polsce, oceniana w dokumentach europejskich bardzo nisko, powinna być wzmocniana poprzez kreowanie instrumentów wsparcia takich działań, również poprzez odpowiednie zapisy w strategiach regionalnych. Wykonane badania własne wskazują na potrzebę strategicznego, prawnego i ekonomicznego wsparcia mechanizmów zrównoważonego rozwoju.

Literatura

- Braungard M., McDonough W., *Cradle to Cradle, Remaking the Way We Make Things*, North Point Press, United States 2002.
- Carley M., Spapens P., *Dzielenie się światem*, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Białystok-Warszawa 2000.
- Green Action Plan for SMEs: turning environmental challenges into business opportunities*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-766_en.pdf (26.06.2014).
- ETAP. Environmental Technology Action Plan*, http://ec.europa.eu/environment/ecoap/pdfs/etap_action_plan.pdf (26.06.2014).
- Hawkin P., Lovins A., Lovin H.L., *Natural Capitalism – the Next Industrial Revolution*, Little, Brown and Co, Boston 1999.

³⁴ Tamże, s. 11.

- Jacques E., *The Changing Culture of a Factory*, Tavistock, London 1951.
- Kemp R., Pearson P., *Final report MEI project about measuring ecoinnovation*, <http://www.oecd.org/env/consumption-innovation/43960830.pdf> (26.06.2014).
- Komisja Europejska, *Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013)*, Bruksela 2005.
- Komunikat Komisji Europa 2020. *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
- OECD, *Sustainable Manufacturing and Eco-Innovation. Framework, Practices and Measurement*, <http://www.oecd.org/sti/inno/43423689.pdf> (26.06.2014).
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) – projekt, http://rsi.podkarpackie.pl/Aktualnosci/Documents/RSI_woj.%20podkarpackiego_2014-2020%20Konsultacje%20spoczne.pdf (26.06.2014).
- Ryan C., *Digital Eco-Sense: Sustainability and ICT—A New Terrain for Innovation*, http://www.eco-sense.info/source/Digital_EcoSense.pdf (26.06.2014).
- Szpor A., Śniegocki A., *Ekoinnowacje w Polsce. Stan obecny, bariery rozwoju, możliwości wsparcia*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2012.
- Sobkowiak A., Woźniak L., Pasterz T., Cierpiął-Wolan M., Trala B., Drozd K., Dziedzic S., Woźniak M., *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2005-2013*, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2004.
- Stawarz E., Niedbalska G., *Innowacje*, [w:] K.B. Materniak, *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, PARP, Warszawa 2008.
- Woźniak L., Ziółkowski B., Warمیńska A., Dziedzic S., *Przewodnik ekoinnowacji. Diagnoza trendów i dobre praktyki*, Ministerstwo Gospodarki, Rzeszów 2008.
- Woźniak L., Dziedzic S., *Ekoinnowacje jako priorytetowy kierunek Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego*, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2013.
- Woźniak L., Dziedzic S., Kud K., *Ekoinnowacyjność w regionalnej strategii innowacji województwa podkarpackiego na lata 2005-2013*, [w:] *Innowacyjność sektora MŚP, Małopolska i Podkarpacie*, Wyższa Szkoła Zarządzania w Rzeszowie, Kraków-Rzeszów 2005.
- Woźniak L., Dziedzic S., Woźniak M., Kud K., *Cele i zasady wdrażania ekoinnowacji w zarządzaniu firmą i rozwojem regionu*, Wydawnictwa Polskiego Związku Niewidomych, Rzeszów 2011.
- Woźniak L., Strojny J., Wojnicka E., *Natura i uwarunkowania innowacji*, [w:] *Ekoinnowacje w praktyce funkcjonowania MSP*, PARP, Warszawa 2010.

ECO-INNOVATION AS A NEW PARADIGM IN EUROPEAN AND REGIONAL STRATEGIC DOCUMENTS

Summary: The aim of the study is to analyze the strategic development documents of the European Union from the perspective of eco-innovation, as one of the key directions of modernization of economies and societies. The aim of the study was also an analysis of the understanding and the level of eco-innovation in the region. The study analyzes (using desk research method) issues concerning the presence of the concept of eco-innovation in European and regional strategy documents. Own research using survey methods was done in 2013 and it included deliberately chosen small and medium-sized enterprises, which in the years 2005 to 2013 benefited from EU funds. The research included 150 respondents. The results are consistent with the negative assessment of the European eco-innovation on Polish economy.

Keywords: management of the economy and the region, strategies for innovation, eco-innovation.